

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту

завідувач кафедри

Баранова В.Г

(підпис)

“ ” 2019 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності **072 фінанси, банківська справа та страхування**

за магістерською програмою професійного спрямування

Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«Система управління фінансовою надійністю страхової компанії»**

Виконавець:

студент ЦЗВФН

Єрмакова Тетяна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Миколаївна

/підпис/

Науковий керівник:

Д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Баранова Вікторія
(прізвище, ім'я, по батькові)

Глібівна

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВОЮ КОМПАНІЄЮ	7
1.1. Економічна сутність дефініції фінансова надійність страхової компанії...	7
1.2. Система управління фінансовою надійністю страхової компанії.....	11
1.3. Методичні підходи до оцінювання фінансової надійності страховика...	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ НАДІЙНІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	32
2.1. Оцінка сучасного стану та розвитку страхового ринку України.....	32
2.2. Основні показники для визначення фінансової надійності страхової компанії АТ «СГ «ТАС» (приватне).....	46
2.3. Чинники, які впливають на фінансову надійність страхової компанії....	53
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ НАДІЙНІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	59
3.1. Імплементация світового досвіду управління фінансовою надійністю страхової компанії	59
3.2. Напрямки розвитку системи управління фінансовою надійністю АТ «СГ «ТАС»(приватне).....	64
3.3. Рекомендації щодо прогнозування фінансової надійності страхової компанії.....	71
ВИСНОВКИ	76
Список використаних джерел	79
Додатки	83

ВСТУП

Актуальність теми. За період економічного розвитку в Україні сформувався страховий ринок як частина фінансового ринку, але його сучасний розвиток потребує удосконалення напрямів і методів економічної діяльності, способів оцінки результатів фінансової діяльності страхових компаній, серед яких одне з найважливіших місць посідають фінансова надійність та платоспроможність. Фінансова надійність страхових компаній є основною умовою, за допомогою якої інститут страхування може повноцінно виконувати свою багатопланову роль у процесі суспільного відтворення, адже саме вона виступає одним з основних критеріїв при виборі страховика потенційними страхувальниками, а також основою успішного функціонування й розвитку страхової компанії.

Фінансова надійність - одна з найважливіших характеристик фінансового стану будь-якого підприємства. Вона впливає на фінансові відносини з іншими суб'єктами господарювання і відіграє важливу роль в життєдіяльності страхової компанії. Тому пріоритетним напрямом для страхових компаній стає управління фінансовою надійністю страховика. Страхові компанії, як і інші суб'єкти господарювання, функціонують у мінливих умовах, а отже, піддаються майже однаковим ризикам. Але одночасно, враховуючи специфіку пропонованих послуг, на них впливають фактори, що притаманні лише страховій діяльності. Від якості управління ними керівництвом страховика й залежатиме, наскільки добре почуватиметься організація на страховому ринку в тих чи інших умовах. Зміна будь-якого чинника призводить до зміни фінансового стану страхової компанії. Сучасні умови розвитку ринкових відносин передбачають, передусім, необхідність забезпечення фінансової надійності страхової компанії. Адже надійність та платоспроможність конкретного страховика пов'язана з фінансовою стійкістю компанії. Саме вона виступає індикатором того, чи зможе страховик у майбутньому виконати взяті на себе зобов'язання, а оцінка рівня фінансової стійкості є одним з найважливіших завдань при визначенні

якості та ефективності роботи страховика. Правильна оцінка та управління фінансовою стійкістю дасть змогу найбільш ефективно здійснювати управління їхніми ресурсами та забезпечить виконання зобов'язань перед клієнтами в повному обсязі та ще й що дуже важливо, отримувати прибуток від своєї діяльності. Таким чином, важливим моментом для досягнення високого рівня фінансової стійкості в майбутньому є визначення сьогодні комплексної методики оцінки фінансової надійності страховика. Нині в Україні бракує ґрунтовних науково-практичних праць з проблеми визначення методів управління фінансовою надійністю страховиків.

Серед вітчизняних науковців, які досліджують страхування, в тому числі питання забезпечення фінансової надійності страхової компанії, слід згадати таких вчених Іонін Є.Є., Козоріз Г.Г. та деякі інші. Разом з тим, певні аспекти фінансової надійності страховика ще недостатньо досліджені. До них віднесемо: врахування емоційної складової при оцінці фінансової надійності страховика; чинники, що обумовлюють таку фінансову надійність; вплив екзогенних та ендогенних чинників та інші. Вказані проблеми обумовили вибір теми, її мету, предмет, об'єкт та завдання дослідження.

Мета дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо визначення фінансової надійності страхової компанії.

Сформульована мета обумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- визначити економічну сутність дефініції фінансової надійності страхової компанії;
- охарактеризувати систему управління фінансовою надійністю страхової компанії;
- дослідити методи оцінювання фінансової надійності страховика;
- оцінити сучасний стан страхового ринку України;
- виокремити основні показники для визначення фінансової надійності страхової компанії АТ «СГ ТАС»;

- з'ясувати чинники, які впливають на фінансову надійність страховика;
- проаналізувати світовий досвід управління фінансовою надійністю та страховика;
- запропонувати напрямки розвитку системи управління фінансовою надійністю страхової компанії АТ «СГ ТАС»;
- дати рекомендації щодо прогнозування фінансової надійності страхової компанії.

Об'єктом дослідження є система управління фінансовою надійністю страхової компанії.

Предметом дослідження є теоретичні і методичні положення щодо функціонування системи управління фінансовою надійністю страхової компанії.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становить основні положення теорії фінансів, страхування, загальнотеоретичні та спеціальні методи. Зокрема, системний метод, який забезпечив дослідження фінансових відносин страхових компаній в їх розвитку, взаємозв'язку та взаємозалежності. В процесі дослідження використовувались прийоми аналізу і синтезу, а саме: групування, типізація, порівняння, економіко-математичне моделювання та графічне представлення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-законодавчі акти України та ЄС, дані статистичної звітності Державного комітету статистики України, дані Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних вчених, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали АТ «СГ ТАС».

Апробація результатів дослідження. За даними проведеного дослідження було опубліковано тези на тему: «Управління фінансовою надійністю страхової компанії» у збірнику статей учасників тридцять першої Всеукраїнської практично-пізнавальної конференції "Наукова думка сучасності і майбутнього" (25 вересня - 4 жовтня 2019р.).

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота загальним обсягом 87 сторінок друкованого тексту, з яких основного тексту 78 сторінок, складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 37 найменувань, викладених на 4 сторінках, 4 додатків, розміщених на 4 сторінках. Основний текст роботи містить 13 таблиць, 3 рисунки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Фінансова надійність страхової компанії – це економічна категорія, що характеризує такий стан фінансових ресурсів (як власних так і залучених), їх розподілу і використання, за якого страхова компанія залишається платоспроможною і здатною своєчасно й у повному обсязі виконати взяті на себе фінансові зобов'язання в умовах негативного впливу як внутрішніх так і зовнішніх чинників відносно всіх суб'єктів ринку. Зокрема фінансова надійність страхової компанії – це комплекс дій, спрямованих на постійну підтримку балансу між витратами та зобов'язаннями страховика й фінансовими ресурсами, необхідними для їх покриття або виконання, в результаті чого досягається ефективний розвиток страхової компанії.

2. Охарактеризували систему управління фінансовою надійністю страховика, яка включає в себе об'єкти, суб'єкти, систему забезпечення, фінансові інструменти і важелі, які на неї впливають. В системі управління фінансовою надійністю страховика виділили фінансовий аналіз, фінансовий контроль та фінансове планування. Визначили сутність системи управління фінансовою надійністю страховика як сукупність взаємоузгоджених фінансових методів, форм, інструментів та важелів впливу щодо акумулювання, розподілу та використання фінансових ресурсів відповідно до вимог чинного законодавства з метою проведення ефективної страхової діяльності та управління ризиками, що прийняті на страхування.

3. Дослідивши методи її оцінювання дійшли до висновку, що існує система оціночних показників фінансової надійності страхової організації та окремі методики їх розрахунку. В роботі було описано такі методи як: тести раннього попередження, які надають можливість оцінити фінансовий стан страховика та його фінансову надійність; процедура рейтингування, що дозволяє своєчасно виявити фінансові ризики та ознаки можливої неспроможності страхової організації і вжити заходів по її запобіганню; та система аналізу рентабельності (збитковості) страхової діяльності, яка

здійснюється на основі розрахунку системи показників ефективності страхової діяльності за даними фінансової звітності страхової компанії.

4. В роботі дослідили страховий ринок України і прийшли до висновку, що в цілому він динамічно розвивається, існує тенденція до зростання обсягу страхових послуг, удосконалюється законодавство та зростає довіра до страхових компаній з боку споживачів страхових послуг. Про розширення страхового бізнесу говорить збільшення страхових премій та кількості укладених договорів страхування.

5. В ході проведеного дослідження виокремили та проаналізували основні показники фінансової діяльності страхової компанії АТ «СГ ТАС» за даними фінансової та бухгалтерської звітності. В процесі аналізу зробили висновок про задовільний стан компанії на страховому ринку України. Хоч і існують деякі труднощі в компанії, зокрема низький рівень прибутку, але в цілому економічна ситуація досить стабільна.

6. Дослідивши фінансову надійність страховика дійшли до висновку, що вона знаходиться під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Особливу увагу керівництво компанії має приділити управлінню внутрішніми факторами, адже змоги здійснювати вплив на зовнішні фактори керівництво страхової компанії, як правило не має. Чим більше факторів страховик врахує в процесі своєї діяльності, тим вищий рівень фінансової надійності можливо буде досягти. Серед основних факторів забезпечення фінансової надійності страховика було виділено : достатню величину власного капіталу, оптимальну тарифну політику, збалансованість страхового портфеля, наявність безпечної та дієвої програми перестраховування, достатній розмір страхових резервів для здійснення майбутніх виплат, оптимальну програму розміщення страхових резервів та високий рівень платоспроможності страхової компанії.

7. Проаналізувавши світовий досвід управління фінансовою надійністю страховика прийшли до висновку, що український страховий ринок і страхові компанії в цілому мають спиратися на зарубіжний досвід ведення страхового бізнесу та активніше впроваджувати в свою діяльність ефективну

систему аналізу основних показників своєї діяльності для забезпечення високого рівня платоспроможності та ліквідності, а також фінансової надійності загалом. Зокрема було виявлено, що впровадження методики Solvency II має безліч переваг і в перспективі може значно підвищити надійність страхових компаній України.

8. В результаті дослідження було запропоновано такі напрями розвитку системи управління фінансовою надійністю страхової компанії як: впровадження ефективної системи оцінки фінансових ризиків та вчасне та ефективне реагування на негативну динаміку в процесі економічної діяльності, активне впровадження нових ліквідних страхових продуктів, диверсифікація страхового портфеля та підтримання рівня платоспроможності та ліквідності компанії шляхом збільшення статутного фонду та власного капіталу.

9. В ході дослідження було виявлено, що теоретична база застосування методів прогнозування надійності страховика є досить розвинутою, проте її застосування у практиці страхових компаній незначне. Проте сьогодні неможливо уявити процес управління надійністю страхових компаній без складових процесів планування та прогнозування. Визначено, що головним результатом фінансово-господарської діяльності страховика, що може бути використаним для прийняття стратегічно важливих рішень, є сума фінансового і страхового результатів, де фінансовий результат охоплює інвестиційну діяльність та діяльність із управління активами, так звана матриця фінансової стратегії страхової компанії. Вірно змодельована матриця допоможе отримати та спрогнозувати перспективні напрями розвитку страхової організації, за допомогою побудови матриці фінансового забезпечення визначається фінансовий потенціал компанії та активність усіх видів її діяльності (страхової, фінансової, інвестиційної). Ця модель виступає як надзвичайно ефективний метод конкурентного аналізу, який здатен вказати на необхідність пошуку додаткових ресурсів фінансового забезпечення та на спроможність компанії до подальшого розширення її ринкової частки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. №85/96. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення 15.05.2019).
2. Офіційний сайт Національної комісії , що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua> (дата звернення 10.05.2019).
3. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про страхування" № 44 від 4 жовтня 2001 р.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/>(дата звернення 10.05.2019).
4. Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12.07.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення 10.05.2019).
5. Іонін Є.Є. Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять «платоспроможність» і «ліквідність». Актуальні проблеми економіки. 2011. № 6. С. 30-43.
6. Козоріз Г.Г. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні . Регіональна економіка. 2009. № 2. С. 182-192.
7. Мних М.В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика : підручник / М.В. Мних. Київ. : Знання України, 2007. 284 с.
8. Аберніхіна І.Г. Система показників оцінки фінансової надійності страховика. Фінанси України. 2017. № 6. С. 74-86.
9. Малинич Г. Методичні підходи до аналізу фінансової надійності страхових компаній: переваги та недоліки. Вісник Київського національного економічного університету імені Тараса Шевченка. Київ.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. № 113-114. С. 87-91.
10. Шакура О.О. Дослідження сутності фінансової надійності страховика в умовах розвитку системи комерційного страхування в Україні. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. №23 (15). С. 270-277.

- 11.Кобилинець Н.О. Система оцінки фінансової стійкості страхової компанії. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. № 19 (5). С. 191-196.
- 12.Бутиріна В.М. Концептуальні основи фінансової стійкості страхових організацій. Вчені записки Таврійського національного університету. 2013. № 26 (65). С. 20-26. URL: <https://goo.gl/s7raqd> (дата звернення 10.07.2019).
- 13.Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про страхування" №2774-IV від 7 липня 2005 р URL: : <https://zakon.rada.gov.ua>(дата звернення 10.07.2019).
- 14.Розпорядження Нацкомфінпослуг від 03.02.2005 р. №3 «Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків» URL: <http://nfp.gov.ua> (дата звернення 10.07.2019).
- 15.Розпорядження Нацкомфінпослуг від 17.03.2005 р. №3755 “Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків”. URL: <http://nfp.gov.ua>(дата звернення 10.07.2019).
- 16.Панченко О.І, Шишкіна О.В., Шпомер Т.О., Тарасенко А.В. Управління діяльністю страхової компанії: методичні вказівки до виконання розрахункової роботи для студентів спеціальності 7.03050801 “Фінанси і кредит” усіх форм навчання. Чернігів: ЧНТУ. 2015. 42 с.
17. Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 року про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховування (Solvency II) URL: <http://nfp.gov.ua/content/direktivies.html>. (дата звернення 10.10.2019).
- 18.Communication from the Commission / Review of the Lamfalussy process Strengthening supervisory convergence. Commission of the Eu Communities – Brussels, 2007. URL: <http://eurlex.europa.eu>(дата звернення 10.10.2019).
- 19.Войтович Л.М. Рейтингова оцінка страхових компаній в Україні: сутність та особливості. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №4. С. 801-805.
- 20.Страхування : підручник / С. С. Осадець, Т. М. Артюх, В. Л. Бабко та ін. ; за заг. ред. С. С. Осадця. Київ : КНЕУ, 1998. 528 с.

21. Аналітичні данні по показникам діяльності страхового ринку.
<https://www.nfr.gov.ua> (дата звернення 10.10.2019).
22. Офіційний сайт компанії АТ «СГ ТАС» (приватне)
<https://sgtas.com.ua/ua/finance-of-company/rejting>(дата звернення 10.10.2019).
23. Кисільова І.Ю. Оцінка фінансової надійності страховика. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2014. Т. 19. Вип. 2/5. С.139-143.
24. Юхименко В.М. Страховий ринок України в контексті впровадження вимог Solvency II. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 12. С. 190–193.
25. Временко Л. В. Регулирование страховой деятельности – взгляд страховщиков. Insurance TOP. 2005. № 4(12). С. 8–10.
26. Пікус Р.В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. Економіка. 2016. С. 7-9.
27. Кінаш О. М. Основи актуарних розрахунків : навч.-метод. посіб. / О. М. Кінаш, В. М. Сороківський, М. В. Папка (Сороківська). Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 188 с.
28. Ткаченко Н. В. Досвід оцінювання міжнародними рейтинговими агентствами фінансової стійкості страховиків. Вісник КНТЕУ. 2010. № 1. С. 69–83.
29. Журавльова О. Є. Забезпечення фінансової стійкості страхової компанії шляхом оптимізації структури страхового портфелю. Наука й економіка. 2013. Вип. 3. С. 158-167.
30. Внукова Н.М. Адаптація вимог Solvency II до умов функціонування страхового ринку України . Фінанси України. 2013. № 9. С. 76-82.
31. Журнал «Insurance TOP». Фориншурер. URL: <https://forinsurer.com>.
32. Базилевич В. Д. Страхування : практикум : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Р. В. Пікус ; за заг. ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2011. 608 с.
33. Ненно І.М. Прогнозування фінансового розвитку страхової компанії. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2008. Т.12. Вип. 21, ч. I. С. 47-54.

- 34.Світлична О. С. Управління фінансами страхових організацій: навч. пос./ О. С. Світлична, Н. М. Сташкевич. Одеса: Атлант, 2015. 258 с.
- 35.Стратегічне управління страховою компанією : монографія / В. М.Фурман О. Ф. Філонюк, Р. В. Пікус та ін. К. : КНЕУ, 2008. 440 с.
- 36.Ткаченко Н. В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика : монографія / Н. В. Ткаченко ; Нац. Банк України, Ун-т банк. справи. Черкаси : Черкаський ЦНТІ, 2009. 570 с.
37. Баранова В.Г. Фінансова надійність страховика. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2014. № 6. С. 5-11.
URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv>.